

Имануел Уолърстийн

ИСТОРИЧЕСКИ КАПИТАЛИЗЪМ

*

Капиталистическата цивилизация

София, 2022

IMMANUEL WALLERSTEIN

HISTORICAL CAPITALISM with CAPITALIST CIVILIZATION

Copyright © 1983 by Immanuel Wallerstein

„Катехон“ е импринт на издателство „Изток-Запад“.

© Издателство „Изток-Запад“, 2022

Всички права на български език запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде възпроизвеждана или предавана под каквато и да е форма и по какъвто и да било начин без изричното съгласие на автора и на издателство „Изток-Запад“.

© Боян Каменов Костов, превод, 2022

© Деница Трифонова, оформление на корицата, 2022

ISBN 978-619-01-0999-0

ИМАНУЕЛ УОЛЪРСТИЙН

ИСТОРИЧЕСКИ КАПИТАЛИЗЪМ

Превод от английски
Боян Костов

КАТЕХОИ

КАТЕХОН

Водещ редактор
проф. Иво Христов

№1	Клаус Шваб	<i>Капитализъм на заинтересованите</i>
№2	Николай Вавилов	<i>Некоронованите крале на червен Китай</i>
№3	Иво Христов	<i>Не пожелахте да чуете</i>
№4	Джоузеф Плъмър	<i>Тайните структури на властта</i>
№5	Димитър Събев	<i>Маркетинг, потребление и икономически растеж</i>
№6	Андрей Фурсов	<i>Водораздел</i>
№7	Уан Иуей	<i>Глобализация по китайски</i>
№8	Александър Дугин	<i>Четвъртият път</i>
№9	Едуард Грифин	<i>Създанието от Джекил Айлънд</i>
№10	Д-р Анна Лембке	<i>Допаминов свят</i>
№11	Алексей Вандам	<i>Геополитика и геостратегия</i>
№12	Даниел Естулин	<i>Институтът „Тависток“</i>
№13	Имануел Уолърстийн	<i>Исторически капитализъм</i>

Съдържание

ИСТОРИЧЕСКИ КАПИТАЛИЗЪМ

Въведение	9
1. Комодификацията на всичко: производство на капитал	13
2. Политика на натрупването: борба за облаги	43
3. Истината като опиат: рационалност и рационализация	69
4. Заключение: за прогреса и преходите.....	89

| 5

КАПИТАЛИСТИЧЕСКАТА ЦИВИЛИЗАЦИЯ

Равносметка	105
Бъдещи перспективи	129
За автора.....	155

ИСТОРИЧЕСКИ КАПИТАЛИЗЪМ

Въведение

Непосредствената причина за възникването на тази книга са две последователни молби. През есента на 1980 г. Тиери Пако* ме помоли да напиша кратка книга за поредица, която той редактираше в Париж. Той предложи моята тема да бъде „Капитализъм“. Отговорих, че по принцип съм готов да го направя, но искам темата ми да е „Исторически капитализъм“.

Смятах, че за капитализма е написано много от марксистите и други представители на политическата левица, но че повечето от тези книги страдат от няколко недостатъка. Някои бяха по същество логико-дедуктивни анализи, изхождащи от дефинициите за това, което се смяташе, че е капитализмът по същество, и след това разглеждащи докъде се е развил на различни места и по различно време. Други се концентрираха върху предполагаемите големи трансформации на капиталистическата система в някакъв скорошен момент и в тях целият по-ранен етап служеше като митологизиран фон, върху който да се представи емпиричната реалност на настоящето.

Това, което ми се струваше неотложно – мисия, на която в известна степен са посветени всички мои последни трудове, беше да представя капитализма като историческа система през цялата му история и в конкретната му уникална реалност. Затова си поставих задачата да опиша тази реалност, да очертая точно какво постоянно се променя и какво изобщо не се е про-

* Френски философ, автор, преподавател и икономист, роден през 1952 г. [Всички бележки под линия са на преводача.]

менило (така че да можем да обозначим цялата реалност под едно наименование).

Вярвам, подобно на много други, че тази реалност е едно интегрирано цяло. Но мнозина, които отстояват тази гледна точка, я защитават, като атакуват други заради техния предпологаем „икономизъм“* или заради културния им „идеализъм“, или заради прекаленото им наблягане на политически „волунтаристични“** фактори. Подобни критики сякаш неминуемо, заради същността си, стигат до извършване на противоположния грях на този, който атакуват. Затова се опитах да представя доста просто и ясно цялостната интегрирана реалност, като разгледам последователно нейните проявления на икономическата, политическата и културно-идеологическата арена.

Малко след като принципно се съгласих да напиша тази книга, получих покана да изнеса поредица от лекции в катедрата по политически науки на Хавайския университет. Възползвах се от възможността да напиша книгата въз основа на тези лекции, изнесени през пролетта на 1982 г. Първата версия на първите три глави беше представена на Хаваите и аз съм благодарен на моята оживена публика за многото ѝ коментари и критики, които ми позволиха значително да подобря презентацията си.

Едно от подобренията, които направих, беше да добавя четвърта глава. В хода на лекциите осъзнах, че в изложението ми има един съществен проблем: огромната скрита сила на вярата в неизбежния прогрес. Осъзнах също така, че тази вяра опорочава разбирането ни за реалните исторически алтернативи пред нас. Затова реших да атакувам този казус директно.

И накрая, позволете ми да кажа няколко думи за Карл Маркс. Той е монументална фигура в интелектуалната и политическата история на модерността. Той ни завещава огромно

* Свеждането на обяснението на всяка социална, политическа и културна реалност до икономическа основа.

** Политически волунтаризъм (от лат. *voluntas* – „воля“) – възглед, който разбира политическата власт като воля.

наследство, което е концептуално богато и морално вдъхновяващо. Когато обаче казва, че не е марксист, трябва да го приемем сериозно и да не го отмятаме като един вид *bon mot**.

Той знае, за разлика от много от неговите самопровъзгласили се последователи, че е човек на деветнайсети век, чиито виждания неминуемо са ограничени от тогавашната социална реалност. Той знае това, което мнозина не знаят, а именно, че една теоретична формулировка е разбираема и използваема само по отношение на алтернативната формулировка, която тя директно или индиректно атакува, и че е напълно ирелевантна по отношение на формулировките, касаещи други проблеми и базиращи се на други предпоставки. Той знае, за разлика от много други, че в неговия труд има противоречие между описанието на капитализма като свършена система (която всъщност никога не е съществувала исторически) и анализа на конкретната ежедневна реалност на капиталистическия свят.

Следователно нека да използваме неговите трудове по единствения разумен начин – като тези на другар в борбата, който знае толкова, колкото знае.

* Остроумие (от фр.).